

УДК 633.2:631.445.124

© 2018

ПОТЕНЦІАЛ ПРОДУКТИВНОСТІ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВ В ОДНОВИДОВИХ ТА ЗМІШАНИХ ПОСІВАХ НА ОСУШУВАНИХ ТОРФОВИХ ҐРУНТАХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

Ю.О. Тараріко¹, М.Г. Стецюк², М.Д. Зосимчук³

¹доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН

³кандидат сільськогосподарських наук

*¹ Інститут водних проблем і меліорації НААН
вул. Васильківська, 37, м. Київ, 03022, Україна*

*^{2,3}Сарненська дослідна станція Інституту водних проблем і меліорації НААН
вул. Дослідна станція, 32, м. Сарни Рівненської обл., 34501, Україна
e-mail: ¹urtar@bigmir.net, ²nick.stetsiuk@gmail.com, ³zosimchykm@mail.ru*

Надійшла 1.12.2017

Мета. Визначити потенціал продуктивності багаторічних злакових трав в одновидових і змішаних травостоях, оптимальний видовий склад травосумішок, режим удобрення та скошування травостою за вирощування трав на осушуваних торфових ґрунтах Західного Полісся. **Методи.** Польовий, лабораторний, метод дисперсійного аналізу. **Результати.** Визначено потенціал продуктивності основних видів багаторічних злакових трав в умовах осушуваних торфоболотних масивів Західного Полісся. Наведено результати багаторічних досліджень із впливу удобрення та режиму скошування на врожайність основних видів багаторічних злакових трав та їх травосумішей на осушуваних торфових ґрунтах Західного Полісся. **Висновки.** Установлено, що найурожайнішими видами багаторічних злакових трав на осушуваних торфових ґрунтах є очеретянка звичайна, стоколос безостий, тимофіївка лучна, лисохвіст лучний і бекманія звичайна, які в одновидових травостоях за довготривалого використання забезпечують середню врожайність сіна понад 10–12 т/га. Серед травосумішок довготривалого сінокісного використання найбільш продуктивною є суміш з тимофіївки лучної, костриці лучної та (або) грястиці збірної за обов'язкової наявності стоколосу безостого.

Ключові слова: осушені торфові ґрунти, багаторічні лучні трави, режим використання травостою.

Основою створення міцної та повноцінної кормової бази тваринництва в зоні Західного Полісся є багаторічні трави, які, маючи високу продуктивність і кормову цінність, займають перше місце серед інших груп кормових культур і відіграють важливу роль у збереженні родючості ґрунту [1–5]. Проблеми лукиництва на осушуваних торфових ґрунтах присвячено багато досліджень [6–8], однак вона лишається

і досі актуальною. Велике значення має правильний підбір відповідних видів трав та формування травосумішок, які б забезпечували високу продуктивність і тривале використання травостою за доброї якості корму.

Сільськогосподарське використання осушуваних торфових ґрунтів має особливу актуальність, оскільки особливості процесів генезису, що відбуваються в торфових ґрунтах

після осушення, потребують специфічної від інших ґрунтів системи сільськогосподарського використання. Процес антропогенної еволюції торфових ґрунтів перетворює їх у мінеральні. Цей процес можна сповільнити вирощуванням багаторічних трав, які знижують інтенсивність мінералізації органічної речовини торфу [3, 9–11].

За створення травостоїв сінокісного використання на осушуваних торфовищах традиційними видами багаторічних трав є тимофіївка лучна, костриця лучна, грястиця збірна, стоколос безостий, конюшина лучна або гібридна [1–6, 12]. Однак науковими дослідженнями [6] доведено, що не всі види лучних трав, особливо бобових та їх травосумішки на меліорованих торфових ґрунтах можуть забезпечувати отримання високих і стабільних урожаїв у довготривалій перспективі використання травостою.

Тому потрібно проаналізувати наявний експериментальний матеріал із питань ведення луківництва на осушуваних торфових ґрунтах Західного Полісся. Для оцінки врожайності лучних трав в одновидових та змішаних посівах, їх продуктивного довголіття, впливу режимів удобрення і скошування на продуктивність трав було проаналізовано результати багаторічних експериментальних досліджень Сарненської дослідної станції Інституту водних проблем і меліорації НААН.

Мета досліджень — визначити потенціал урожайності багаторічних злакових трав та їх продуктивне довголіття в одновидових і змішаних травостоях, оптимальний видовий склад травосумішок, режим удобрення та скошування травостою за вирощування трав на осушуваних торфових ґрунтах Західного Полісся.

Методика досліджень. Сарненська дослідна станція Інституту водних проблем і меліорації НААН упродовж багатьох десятиліть проводить дослідження з лукопасовищного використання осушуваних торфових ґрунтів. Значна їх частина присвячена вивченню продуктивності трав та їх травосумішей за різних режимів удобрення і скошування. З метою встановлення найоптимальніших елементів технологій ведення луківництва на осушуваних торфових ґрунтах для всебічного аналізу було взято результати 3-х польових дослідів, в яких вивчали традиційні та малопоширені

у виробництві види багаторічних лучних трав і їхні травосуміші, а також застосовували різні режими удобрення та скошування травостою.

У 1-му польовому досліді протягом 1982–2007 рр. вивчали продуктивність одновидових посівів багаторічних трав. Одновидові травостої закладали широкорядним посівом (для верхових кореневищних злаків міжряддя — 45–50 см, для інших — 30–40 см), застосовували оптимальні норми висіву [3]. Для визначення потенціалу кожного виду для всіх трав застосовано однакову агротехніку: весняне підживлення фосфорно-калійними добривами ($P_{60}K_{120}$), за необхідності — азотними (N_{30}), 3-разовий міжрядний обробіток ґрунту, видові пропонування. Площа дослідних ділянок — 36 м², повторність — 4-разова (табл. 1).

У 2-му польовому досліді, проведеному впродовж 1996–2002 рр., вивчали 8 травосумішок багаторічних лучних злаків за варіантів удобрення $P_{60}K_{120}$ та $N_{120}P_{60}K_{120}$. У дослідях застосовували 2-укісний режим скошування травостою. Розмір дослідних ділянок — 50 м², повторність — 4-разова. Склад травосумішок і вагову участь компонентів наведено в табл. 2.

У 3-му польовому досліді, проведеному протягом 2008–2010 рр., вивчали продуктивність одновидових посівів багаторічних трав і їхніх травосумішок. Склад травосумішок і вагова участь компонентів (кг) були такими: травосумішка 1 — стоколос безостий (4,3), тимофіївка лучна (4,3), пажитниця багаторічна (4,3), бекманія звичайна (4,3), костриця овеча (4,3), лядвенець рогатий (4,3), лядвенець болотний (4,3); травосумішка 2 — стоколос безостий (10), тимофіївка лучна (10); пажитниця багаторічна (10), травосумішка 3 — стоколос безостий (7,5), тимофіївка лучна (7,5), пажитниця багаторічна (7,5), лядвенець рогатий (7,5); травосумішка 4 — стоколос безостий (7,5), тимофіївка лучна (7,5), пажитниця багаторічна (7,5), лядвенець болотний (7,5). Досліджувані види багаторічних трав і їхні травосумішки вивчали за 2- та 3-укісного режиму скошування на фоні таких варіантів удобрення: без добрив; $P_{60}K_{120}$; $N_{60}P_{60}K_{120}$. Розмір дослідних ділянок — 36 м², повторність — 3-разова.

Дослідження проводили на меліорованому торфоболотному масиві «Чемерне»,

1. Потенціал продуктивності лучних злаків в одновидових травостоях довготривалого використання на осушуваних торфових ґрунтах

Біоекологічні групи	Вид лучних злаків	Характеристика злаків	Середня продуктивність (Y±σ), т/га
Ксеромезофіти	Костриця овеча (<i>Festuca ovina</i> L.)	Низовий щільнокущовий	6,90±0,7
	Грястиця збірна (<i>Dactylis glomerata</i> L.)	Верховий нещільнокущовий	9,67±1,89
Мезофіти	Мітлиця велетенська (<i>Agrostis gigantea</i> Roth)	Напівверховий нещільнокущовий	7,56±1,38
	Стоколос безостий (<i>Bromopsis inermis</i> Leys.)	Верховий кореневищний	12,13±1,81
	Тимофіївка лучна (<i>Phleum pratense</i> L.)	Верховий нещільнокущовий	10,98±1,78
	Костриця лучна (<i>Festuca pratensis</i> Huds.)	Напівверховий нещільнокущовий	8,38±1,54
Гіпромезофіти	Пажитниця багаторічна (<i>Lolium perenne</i> L.)	Низовий нещільнокущовий	8,25±0,87
	Костриця червона (<i>Festuca rubra</i> L.)	Низовий кореневищно-нещільнокущовий	8,56±2,41
	Лисохвіст лучний (<i>Alopecurus pratensis</i> L.)	Напівверховий кореневищно-нещільнокущовий	10,59±2,36
	Бекманія звичайна (<i>Beckmannia eruciformis</i> L.)	Верховий кореневищний	10,21±2,84
	Очеретянка звичайна (<i>Phalarodites arundinaceae</i> L.)	Верховий кореневищний	12,90±1,52
	Костриця очеретяна (<i>Festuca arundinaceae</i> Shreb.)	Верховий кореневищний	9,34±1,11
	Тонконіг болотний (<i>Poa palustris</i> L.)	Верховий кореневищний	7,65±1,21

який за морфологічними ознаками, ботанічним складом, водно-фізичними та агрохімічними властивостями є типовим для Західного Полісся глибоким середньозольним незаплавним гіпно-осоковим болотом низинного типу. Ґрунт дослідних ділянок має слабокислу реакцію — $\text{pH}_{\text{срн}}$ 4,8–5,0, добре забезпечений легкогідролізованим азотом з низьким умістом фосфору та дуже низьким — калію.

Результати досліджень. Для вивчення потенціалу продуктивності багаторічних лучних злаків на осушуваних торфовищах упродовж 1982–2007 рр. досліджували 13 видів трав селекції станції (див. табл. 1): ширококультивованих на меліорованих торфовищах регіону — тимофіївку лучну, кострицю лучну, стоколос безостий, грястицю збірну, кострицю східну; типові для природних угідь на торфових ґрунтах — лисохвіст лучний,

очеретянку звичайну, бекманію звичайну, тонконіг болотний, кострицю червону, мітлицю велетенську; рідко вирощуваних і нетипових для цих умов — пажитниця багаторічна і костриця овеча, які в змішаних травостоях на органогенних ґрунтах не витримують видової конкуренції та умов перезимівлі.

Як показали тривалі дослідження, найменш продуктивними (6–8 т/га) серед досліджуваних багаторічних злаків в умовах осушуваних торфовищ в одновидових посівах виявилися костриця овеча, мітлиця велетенська і тонконіг болотний.

Середні показники врожайності (8–10 т/га) були в пажитниці багаторічної, костриць лучної, червоної і очеретяної та грястиці збірної. Стабільно високої продуктивності (10–12 т/га) досягали бекманія звичайна, лисохвіст лучний і тимофіївка лучна. Так, середня продуктивність травостоїв

тимофіївки, лисохвосту і бекманії за роки досліджень була вищою 10, а грястиці збірної та костриці очеретяної — 9 т/га. Тимофіївка та грястиця в 5-ти 5-річних циклах використання мали врожайність у межах 8,2–14,3 і 6,3–12,9 т/га відповідно, а лисохвіст лучний та бекманія (3 цикли по 5 років) — 7,0–14,1 і 7,0–15,2 т/га. При цьому травостій лисохвосту лучного ще на 6–9 років забезпечував урожайність 9,4–11,5 т/га.

Найвищі показники врожайності мали стокос безостий і очеретянка звичайна, в яких середній збір сухої речовини (у 2-х укосах) за 25 років досліджень становив понад 12 т/га, при цьому продуктивність очеретянки звичайної за чотири 5-річні цикли була: у 1982–1986 рр. — 13,2–14,2 т/га, 1987–1991 рр. — 13,1–13,5; 1996–2000 рр. — 11,0–11,5 і 2002–2006 рр. — 11,6–13,5 т/га. Навіть на 6–9-й роки використання травостою врожайність досягала 9,6–11,8 т/га. Продуктивність стокоса безостого за 5 п'ятирічних ротацій була в межах 9,1–14,8 т/га, забезпечуючи на 5-й рік використання врожайність

9,8–14,1, 6-й — 10 т/га сіна. За 10-річний період (1982–1991 рр.) урожайність стокоса безостого не була нижчою 13 т/га незалежно від року використання травостою.

Дослідження, проведені впродовж 1996–2002 рр., показали, що за внесення фосфорно-калійного та повного мінерального добрив багаторічні травосумішки на меліорованих торфових ґрунтах у середньому за 7-річний цикл використання травостою забезпечили середню врожайність сіна понад 7 т/га, а в окремих варіантах — і понад 11 т/га (табл. 2).

Установлено, що найпродуктивнішими на осушуваних торфових ґрунтах виявилися травосумішки за участі стокоса безостого, тимофіївки лучної, грястиці збірної та (або) костриці лучної. Так, за внесення повного мінерального удобрення в нормі $N_{120}P_{60}K_{120}$ урожайність сіна травосумішок, створених на основі цих видів, становила 11,4–11,5 т/га. Слід зазначити, що в травосумішках, де замість стокоса безостого було включено інший вид, спостерігалось зниження їхньої врожайності, особливо зі старінням травостою. Це пов'язано з тим, що максимальну

2. Середня багаторічна врожайність травосумішок багаторічних лучних злаків залежно від удобрення на осушуваних торфових ґрунтах (2-укісне використання)

Компоненти травосуміші, кг	Добриво	Урожайність сіна, т/га
Костриця лучна (12), грястиця збірна (12), тимофіївка лучна (7)	$P_{60}K_{120}$	8,8
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	10,1
Костриця лучна (12), грястиця збірна (12), лисохвіст лучний (7)	$P_{60}K_{120}$	7,9
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	9,1
Костриця лучна (12), грястиця збірна (12), мітлиця біла (7)	$P_{60}K_{120}$	7,0
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	9,9
Стокос безостий (12), костриця лучна (12), тимофіївка лучна (7)	$P_{60}K_{120}$	10,0
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	11,4
Стокос безостий (12), пажитниця багаторічна (12), тимофіївка лучна (7)	$P_{60}K_{120}$	9,2
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	11,1
Стокос безостий (12), грястиця збірна (12), тимофіївка лучна (7)	$P_{60}K_{120}$	9,9
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	11,5
Костриця східна (12), лисохвіст лучний (7), мітлиця біла (6), очеретянка звичайна (6)	$P_{60}K_{120}$	8,6
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	10,4
Стокос безостий (6), костриця лучна (6), грястиця збірна (6), лисохвіст лучний (5), мітлиця біла (4), тимофіївка лучна (4)	$P_{60}K_{120}$	9,5
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	11,4
Середнє за варіантами удобрення	$P_{60}K_{120}$	8,9
	$N_{120}P_{60}K_{120}$	10,6

продуктивність стоколос забезпечує з 3–4-го року використання. Тому його слід включати в травосумішки, розраховані на тривалий строк використання.

Отже, проведені дослідження дають підставу рекомендувати на осушуваних торфових ґрунтах вирощувати травосумішку з тимофіївки лучної, костриці лучної або грястиці збірної та стоколосу безостого, яка за внесення повного мінерального удобрення в нормі $N_{120}P_{60}K_{120}$ (у середньому за 6 років) забезпечує одержання 11,4–11,5 т/га сіна.

Середній приріст урожайності травосумішок від застосування повного мінерального добрива порівняно із середнім приростом урожайності травосумішок за внесення безазотного добрива становив 1,7 т/га, або 19%. Це свідчить про доцільність унесення азотних добрив на торфових ґрунтах на травостоях тривалого використання, особливо з 3-го року.

У польовому досліді, проведеному в 2008–2010 рр., вивчали 5 видів багаторічних злакових трав та 4 травосумішки за різного їх співвідношення за участю бобового компонента — лядвенцю рогатого і болотного. Урожайність багаторічних трав та їх травосумішок наведено в табл. 3.

Проведені дослідження показали, що на староорних, добре розкладених торфовищах, прості 3–4-компонентні травосумішки зі стоколосу безостого, тимофіївки лучної, пажитниці багаторічної, лядвенцю рогатого та лядвенцю болотного в середньому за 2008–2010 рр. за внесення повного мінерального удобрення в нормі $N_{60}P_{60}K_{120}$ забезпечили 10,4–11,7 т/га сухої маси. Водночас одновидові посіви цих трав — 5,92–10,9 т/га. Унесення фосфорно-калійного удобрення в нормі $P_{60}K_{120}$ забезпечило приріст урожайності багаторічних трав порівняно з неудобреними ділянками в 1,7–3 рази та в 1,9–3,6 раза за внесення $N_{60}P_{60}K_{120}$. Унесення повного мінерального удобрення в нормі $N_{60}P_{60}K_{120}$ забезпечувало збільшення врожайності багаторічних трав порівняно з унесенням фосфорно-калійних добрив у нормі $P_{60}K_{120}$ на 4–28%. Зі старінням травостоїв ефективність мінеральних добрив посилювалася.

Одержані результати дають підставу рекомендувати до впровадження у виробництво такого досі малопоширеного виду трав, як бекманія звичайна, особливо на перезволожених ґрунтах, яка за внесення повного мінерального удобрення забезпечила

3. Урожайність сіна багаторічних трав залежно від режимів удобрення та скошування на осушуваних торфових ґрунтах Сарненської дослідної станції (середнє за 2008–2010 рр.), т/га

Вид багаторічних трав та їх сумішки	Використання						НІР _{0,5} за удобренням, т/га	НІР _{0,5} за режимами, т/га
	2-укісне			3-укісне				
	Без добрив	$P_{60}K_{120}$	$N_{60}P_{60}K_{120}$	Без добрив	$P_{60}K_{120}$	$N_{60}P_{60}K_{120}$		
Стоколос безостий	2,85	8,04	9,74	2,46	7,30	8,78	0,35	0,17
Тимофіївка лучна	2,64	7,43	8,99	2,28	6,76	7,62	0,29	0,15
Пажитниця багаторічна	2,02	5,05	5,62	2,07	5,20	6,19	0,27	0,13
Бекманія звичайна	2,64	6,82	8,46	2,25	6,35	7,61	0,22	0,11
Костриця овеча	2,52	5,49	6,47	2,22	5,46	6,27	0,32	0,16
Лядвенець:								
рогатий	3,04	5,28	5,68	2,43	4,85	5,03	0,28	0,14
болотний	2,56	4,66	5,36	1,74	4,25	4,63	0,29	0,14
Травосумішка:								
1	2,88	8,15	9,41	2,81	7,77	9,25	0,39	0,19
2	3,03	8,59	9,98	3,00	8,30	9,79	0,28	0,14
3	3,13	8,75	10,45	3,05	8,46	9,98	0,30	0,15
4	3,09	8,73	10,27	3,01	8,44	9,90	0,36	0,18

врожайність сухої маси 8,55–9,55 т/га, водночас як традиційний для осушуваних торфовищ злак тимофіївка лучна — 8,56–10,1 т/га. До того ж остання більш вибаглива до водного та поживного режимів ґрунту.

Костриця овеча та лядвенець рогатий за внесення повного мінерального добрива в нормі $N_{60}P_{60}K_{120}$ забезпечували впродовж 3-х років стабільну врожайність — 7,15–7,24 та 5,67–6,24 т/га сухої маси, що свідчить про можливість вирощування цих видів в умовах староорних осушуваних торфовищ.

Торфові ґрунти достатньо забезпечені азотом, з урахуванням цього за вирощування переважної більшості сільськогосподарських культур рекомендується вносити лише фосфорно-калійні добрива. Однак багаторічні трави зі старінням травостою формують міцну дернину, яка сповільнює мінералізацію органічної речовини торфу, унаслідок чого вивільнення поживних речовин (зокрема азоту) також зменшується. Тому азотні добрива

під багаторічні трави на торфових ґрунтах рекомендується вносити з 3-го року використання. У літературі є різні думки щодо норми внесення азотних добрив за вирощування на осушуваних торфовищах. Так, у дослідженнях травосумішок, проведених у 1982–2007 рр. (2-й дослід), норма азотних добрив становила N_{120} , тоді як у досліді, проведеному в 2008–2010 рр. (3-й дослід) — N_{60} , тобто була вдвічі меншою. Аналіз урожайності травосумішки № 5 (2-й дослід) і травосумішки 2 (3-й дослід), до складу яких входили стоколос безостий, тимофіївка лучна та пажитниця багаторічна, показав, що за повного мінерального добрива в нормі $N_{60}P_{60}K_{120}$ і за внесення $N_{120}P_{60}K_{120}$ вона була близькою за величиною. Це дає підставу стверджувати, що економічно оптимальною нормою внесення азоту під багаторічні злакові трави на осушуваних торфових ґрунтах за сінокісного використання є N_{60} , починаючи з 3-го року використання травостою.

Висновки

Установлено, що найурожайнішими видами багаторічних злакових трав на осушуваних торфових ґрунтах є очеретянка звичайна, стоколос безостий, тимофіївка лучна, лисохвіст лучний і бекманія звичайна, які в одновидових травостоях за довготривалого використання забезпечують середню врожайність сіна 10–12 т/га і більше. Серед травосумішок довготривалого сінокісного використання найбільш продуктивною є суміш із тимофіївки лучної,

костриці лучної та (або) грядиці збірної за обов'язкової участі стоколосу безостого. Перспективною також є травосумішка зі стоколосу безостого, тимофіївки лучної, пажитниці багаторічної, до складу якої входить лядвенець рогатий. Оптимальним за їх вирощування на осушуваних органогенних ґрунтах є 2-укісний режим використання травостою з унесенням мінерального добрива щороку в нормі $P_{60}K_{120}$ та N_{60} , починаючи з 3-го року використання.

Тарарико Ю.А.¹, Стецюк Н.Г.², Зосимчук Н.Д.³

¹Інститут водних проблем і мелиорації НААН, ул. Васильковская, 37, г. Київ, 03022, Україна; ²Сарненская исследовательская станция Института водных проблем и мелиорації НААН, ул. Опытная станция, 32, г. Сарны Ровенской обл., 34501, Україна; e-mail: ¹urtar@bigmir.net, ²nick.stetsiuk@gmail.com, ³zosimchyk@mail.ru

Потенціал продуктивності многолетних трав в одновидовых и смешанных посевах на осушаемых торфяных почвах Западного Полесья

Цель. Установить потенциал продуктивности многолетних злаковых трав в одновидовых

и смешанных травостоях, оптимальный видовой состав травосмесей, режим удобрения и скашивания травостоя при выращивании трав на осушаемых торфяных почвах Западного Полесья. **Методы.** Полевой, лабораторный, дисперсионного анализа. **Результаты.** Определить потенциал продуктивности основных видов многолетних злаковых трав в условиях осушаемых торфоболотных массивов Западного Полесья. Приведены результаты многолетних исследований с влияния удобрения и режима скашивания на урожайность основных видов многолетних трав и их травосмесей на осушаемых почвах Западного Полесья. **Выводы.** Установлено, что наиболее урожайными видами многолетних злаковых трав на осушаемых торфяных почвах

являються двукисточник тростниковый, костер безостый, тимофеевка луговая, лисохвост луговой и бекманья обыкновенная, которые в одновидовых травостоях при длительном использовании обеспечивают среднюю урожайность сена более 10–12 т/га. Среди травосмесей длительного сенокосного использования наиболее продуктивной является смесь из тимофеевки луговой, овсяницы луговой или ежи сборной при обязательном участии костра безостого.

Ключевые слова: осушаемые торфяные почвы, луговое хозяйство, многолетние травы, режим скашивания травостоя.

Tarariko Yu.¹, Stetsiuk M.², Zosymchuk M.³

¹Institute of water problems and melioration of NAAS, Vasylykivska Str., 37, Kyiv, 03022, Ukraine;

^{2, 3}Sarny exploratory station of Institute of water problems and meliorations of NAAS, Doslidna stantsiia Str., 32, Sarny, Rivne oblast, 34501, Ukraine; e-mail: ¹urtar@bigmir.net, ²nick.stetsiuk@gmail.com, ³zosimchykm@mail.ru

Potential of productivity of perennial grasses in one-way and mixed sowings on sewed peat

soils of Western Polissia

The purpose. To determine potential of productivity of perennial cereal grasses in one-way and mixed grass stands, optimum species composition of grass mixtures, regime of fertilizing and mowing grass stand at growing grasses on sewed peat soils of Western Polissia. **Methods.** Field, laboratory, dispersion analysis. **Results.** Outcomes of long-term probes on influence of fertilizing and regime of mowing upon productivity of main perennial grasses and their grass mixtures on sewed soils of Western Polissia are brought. **Conclusions.** It is determined that the most fruitful among perennial cereal grasses on sewed peat soils are the following species: Phalaris arundinacea, Brömus inermis, Phléum, Alopecurus and Beckmännia. In one-way grass stands these crops at long use ensure average productivity of hay more than 10-12 t/hectare. Among grass mixtures of long-term use for hay the most productive one is the mixture of Phléum, Festuca pratensis or Dactylis glomerata at obligatory presence of Brömus inermis.

Key words: sewed peat soils, meadow culture, perennial grasses, regime of mowing of grass stand.

Бібліографія

1. Боговін А.В. Трав'янисті біогеоценози, їхнє поліпшення та раціональне використання/ А.В. Боговін, І.Т. Слюсар, М.К. Царенко. — К.: Аграрна наука, 2005. — 360 с.

2. Кургак В.Г. Лучні агрофітоценози/В.Г. Кургак. — К.: ДІА, 2010. — 370 с.

3. Мееровский А.С. Возделывание долголетних луговых травостоев — способ сохранения торфяных почв/А.С. Мееровский, С.Н. Брель//Плодородие почв — основа устойчивого развития сельского хозяйства: матер. междунар. науч.-практ. конф. и IV съезда почвоведов, Минск, 26–30 июля 2010 г.: в 2 ч.; Ин-т почвоведения и агрохимии. — Минск, 2010. — Ч. 1. — С. 123–125.

4. Рижук С.М. Агроекологічні особливості висококоefficientного використання осушуваних торфових ґрунтів Полісся і Лісостепу: підручник/С.М. Рижук, І.Т. Слюсар, В.А. Вергунов. — К.: Аграр. наука, 2002. — 402 с.

5. Слюсар І.Т. Продуктивність багаторічних трав на радіоактивно-забруднених торфових ґрунтах Західного Полісся/І.Т. Слюсар, М.Д. Зосимчук//Зб. наук. пр. ННЦ «Інститут землеробства УААН». — Вип. 1–2. — 2010. — С. 31–39.

6. Влох В.Г. Луківництво/В.Г. Влох, Н.Я. Кириченко, П.М. Когут. — К.: Урожай, 2003. — 385 с.

7. Пикун П.Т. Продуктивність многолетних трав на торфяно-болотных почвах/П.Т. Пикун//Наше сельское хозяйство. — 2010. — № 11. — С. 78–81.

8. Стецюк М.Г. Кормова і насіннева продуктивність злаків на меліорованих органогенних ґрунтах Західного Полісся/М.Г. Стецюк//Корми і кормовиробництво. — Вінниця, 2008. — С. 89–102.

9. Трускавецький Р.С. Торфові ґрунти і торфовища України/Р.С. Трускавецький. — Х.: Міськдрук, 2010. — 278 с.

10. linicki P. Torfowiska i torf/P. linicki. — Poznan, Polska, 2002. — 606 p.

11. Biodiversity and Animal Feed Future Challenges for Grassland Production Proceeding of the 22th General Meeting of the European Grassland Federation Uppsala, Sweden 9–12 June, 2008. — V. 13. — 1035 p.

12. Андрієнко Т.Л. Флористе та ценотичне різноманіття торфоболотних екосистем та перспективи їх збереження в Україні/Т.Л. Андрієнко//Шляхи поліпшення збереження торфових та інших видів боліт України. — К.: Програма Дарвінської ініціати-ви, 1999. — С. 16–19.